

Tematyka projektu: Badanie dotyczy powiązania migracji zagranicznych i zaburzeń wzorców dzietności osób migrujących z lub do państw o niskim poziomie dzietności, takich jak Polska (jako kraj wysyłający i przyjmujący migrantów) i Ukraina – kraj pochodzenia największej liczby imigrantów do Polski.

Uzasadnienie potrzeby badań: W ostatnich dekadach obserwowano spadek dzietności w Polsce, objawiający się w początkach XX w. wartością współczynnika dzietności teoretycznej TFR poniżej 1,3, jedną z najniższych w historii świata. W tym samym okresie, na skutek rozszerzenia w 2004 r. Unii Europejskiej i otwarcia zachodnich rynków pracy, rozpoczął się jeden z najintensywniejszych odpływów ludności, jakiego doświadczyła Polska. Szacuje się, że w latach 2004- 2017 liczba Polaków przebywających za granicą wzrosła o 1,5mln. Choć brak jest na ten temat dokładnych danych, w mobilność (również tę zakończoną powrotem) zaangażowanych było kilkakrotnie więcej osób. Jednocześnie rośnie napływ Ukraińców do Polski: średnio w ciągu roku pracuje ich w Polsce ok. 1 mln (szacunki NBP) a różne typy pozwoleń na pobyt, w tym stały, w 2019 r. miało ponad 200 tys.

W czasie, gdy wskaźniki dzietności w Polsce, podobnie jak i w Ukrainie, osiągały rekordowo niskie wartości, zaobserwowano oznaki zmiany trendu spadkowego w krajach wysoko rozwiniętych; a to właśnie one były najczęściej wybieranym kierunkiem migracji Polaków. Gdy zachodni badacze prowadzili badania powiązania migracji z rozkładem czasowym i poziomem dzietności migrantek, zwykle dotyczyły one osób z krajów o wysokiej dzietności i pytania czy (a jeśli to w jakim czasie) w nowym kraju zaadaptują się do lokalnego modelu dzietności czy pozostaną przy tradycyjnych licznych rodzinach. Tymczasem migracje setek tysięcy Polek i Polaków skłaniają do analizy czy w krajach o wyższej dzietności nasi migranci będą osiągać wyższy poziom dzietności niż w Polsce. Nie wiemy też, jak kształtuje się dzietność migrantów, którzy zdecydują się wrócić na stałe do kraju pochodzenia. Brakuje zwłaszcza koncepcji mówiących o przenoszeniu wzorców dzietności z kraju pobytu migrantów o wyższej dzietności do kraju pochodzenia o niskiej, jak Polska, dzietności.

Cele: W projekcie po pierwsze będziemy szukać odpowiednich sposobów mierzenia poziomu dzietności osób migrujących, uwzględniającego ich wiek i czas od momentu migracji. Po drugie, postaramy się zrozumieć, czy i na ile doświadczenie migracyjne kobiet i mężczyzn wpływa na ich przekonania o posiadaniu dzieci i postrzeganie społecznych norm dotyczących rodzicielstwa i planowania rodziny, koncentrując się na tym, jakie znaczenie ma dla nich często odmienne otoczenie społeczne kraju pochodzenia i kraju pobytu.

Podejście i metody badawcze: Tak postawione cele badawcze będziemy starały się osiągnąć, wykorzystując polskie i zagraniczne dane sondażowe i różnorodne techniki analiz ilościowych. Podejmiemy próbę systematycznego ilościowego porównania zachowań prokreacyjnych Polaków w głównych krajach emigracji, Polaków, którzy wrócili z emigracji z niemobilnymi Polakami. Przeprowadzimy własny sondaż imigrantów z Ukrainy mieszkających w Polsce by zbadać jak w ich wypadku powiązane są moment zamieszkania w Polsce z narodzinami dzieci i jak kształtuje się ich wzorzec dzietności wg wieku. Będziemy sprawdzać jak różne miary dzietności migrantów odzwierciedlają rozkład ich dzietności w zależności od ich wieku w momencie przyjazdu czasu i jaki upłynął od migracji.

Ramą naszych dalszych analiz będzie model podejmowania decyzji prokreacyjnych w oparciu przekonania prowadzące do intencji urodzenia dziecka. Ich zrozumienie jest możliwe jedynie przy użyciu metod jakościowych (pogłębionych wywiadów z osobami dopiero planującymi rodzicielstwo bądź już będącymi rodzicami, kobietami i mężczyznami w wieku 25-40 lat). Mając na uwadze to, by wnioski z naszych analiz były możliwie pewne, w części dotyczącej Polaków zastosujemy nowatorski (dla nauk społecznych) dobór uczestników, zbliżając schemat naszego badania do klasycznego eksperymentu. Poza migrantami i osobami, które wróciły z takiego pobytu i zamieszkały na dłużej w Polsce, wywiadami obejmujemy również ich dorosłe niemigrujące rodzeństwo. Dzięki temu możliwe będzie przyjęcie że nie różnią się kontekstem wychowania, norm i przekonań podzielanych przez członków rodziny i wielu innych czynników i, w efekcie, uchwycenie istoty różnicy wynikającej doświadczenia migracji, jako tego, które może potencjalnie wpływać na wybory w zakresie posiadania potomstwa. Przeprowadzimy również pogłębione wywiady z Ukraińcami poświęcone ich biografiami migracyjnym i pogłębionej dyskusji przekonań dotyczących posiadania dzieci, norm społecznych i czynników wpływających na ich intencje i zachowania prokreacyjne.

Efekty: Prowadzone przez nas badania mają szansę w istotny sposób poprawić metody pomiaru płodności migrantek i pogłębić dotychczasowe rozumienie przemian dzietności pod wpływem migracji, wypracowane w odmiennych od polskich warunkach krajów zachodniej Europy. Dzięki zastosowaniu nowatorskiej metody doboru rodzeństw do badania jakościowego Polaków, będziemy mogły wnieść cenny wkład do metodologii nauk społecznych. Wyniki prowadzonych badań będą mogły mieć zastosowanie w dokładniejszym i trafniejszym prognozowaniu demograficznych skutków emigracji i imigracji i być podstawą analizowania reakcji Polek i Polaków oraz osób migrujących z krajów o niskiej płodności (przeważających w Polsce) na różne narzędzia polityki społecznej (w szczególności rodzinnej) i ludnościowej.